

D E V O S S E B E L T

Een onderzoek naar het grond-
gebruik en de woonsituatie in
een oud verveningsgebied in de
gemeente Dalen (Drenthe)

Rapport No. 406

Landbouw-Economisch Instituut
Afdeling Streekonderzoek
September 1962

Niet voer publikatie - Nadruk verboden

INHOUD

	Blz.
LIJST VAN BIJLAGEN	4
WOORD VOORAF	5
INLEIDING	7
HOOFDSTUK I DE BEVOLKING VAN DE GEMEENTE DALEN	8
HOOFDSTUK II DE BEWONERS VAN DE VOSSEBELT	10
HOOFDSTUK III HET OORDEEL VAN DE BEWONERS OVER DE VOSSEBELT ALS WOONGEBIED	13
HOOFDSTUK IV DE BETEKENIS VAN HET GRONDGEBRUIK	15
§ 1. De betekenis van het grondgebruik	
§ 2. Het agrarisch grondgebruik	
§ 3. Plannen ten aanzien van de grond	
HOOFDSTUK V DE WONINGTOESTANDEN	
§ 1. Kwaliteit van de woningen	21
§ 2. De geneigdheid om te verhuizen van de geënquêteerden uit groep C	23
HOOFDSTUK VI DE ONDER DE BEVOLKING LEVENDE GEDACHTEN OMTRENT RUILVERKAVELING	25
SAMENVATTING EN SLOTBESCHOUWING	28
BIJLAGEN	32

LIJST VAN BIJLAGEN

		Blz.
Bijlage	1 De bevolkingsontwikkeling van de gemeente Dalen 1947-1961	32
"	2 De bevolking naar geslacht en leeftijd 1947-1960	32
"	3 De bevolking per wijk 1947-1960	33
"	4 De bevolking naar kerkelijke gezindte 1960	33
"	5 Mannelijke beroepsbevolking 1947-1960	34
"	6 Mannelijke agrarische beroepsbevolking 1947-1960	34
"	7 Pendel en forensisme 1947-1960	34
"	8 Pendel en forensisme 1960	35
"	9 De buiten de gemeente werkende mannen per wijk 1947-1960	36
"	10 Geënquêteerden naar beroep	37
"	11 Interviewschema	38

WOORD VOORAF

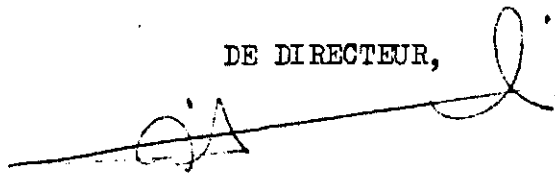
Op verzoek van de Cultuurtechnische Dienst is een onderzoek ingesteld in het gebied de Vossebelt, in de gemeente Dalen (Dr.). Dit gebied grenst in het oosten aan de in voorbereiding zijnde ruilverkaveling Dalen, waarover door het L.E.I. in 1961 een sociaal-economische schets is uitgebracht (L.E.I.-nota No. 154) en aan de zuidzijde aan de ruilverkaveling Steenwijksmoer, die reeds in uitvoering is (zie L.E.I.-nota No. 128, uitgebracht in 1959). De vraag deed zich voor op welke wijze de bijzondere problemen van de huisvesting en het grondgebruik zouden moeten worden opgelost. Daarbij is gedacht aan de een of andere vorm van ruilverkaveling.

Door middel van een enquête onder de bewoners van de Vossebelt is getracht een indruk te krijgen van hun houding tegenover de genoemde vraagstukken.

Bij de uitvoering van het onderzoek verleenden het Gemeentebestuur van Dalen en de Provinciale Directie van de Cultuurtechnische Dienst in Drenthe zeer gewaardeerde medewerking.

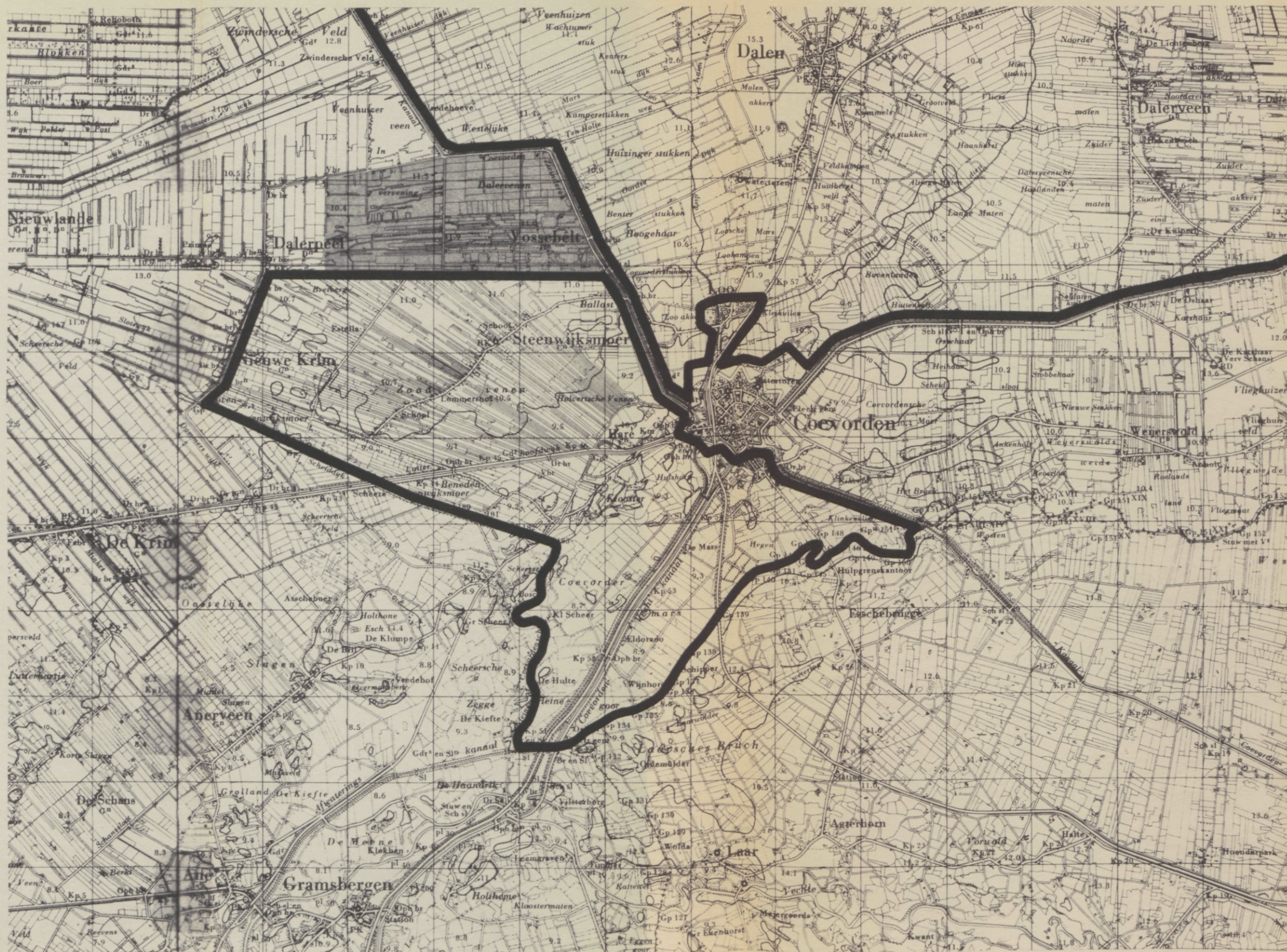
Het rapport is samengesteld door drs. L. Tjoonk en ir. J.M. Veldhuis van de afdeling Streekonderzoek.

DE DIRECTEUR,

(Prof. dr. A. Kraal)

's-Gravenhage, september 1962.

INLEIDING

De Vossebelt is een oud verveningsgebied in de gemeente Dalen; het ligt ten noorden van de in uitvoering zijnde ruilverkaveling Steenwijksmoer en ten westen van de in voorbereiding zijnde ruilverkaveling Dalen (zie de kaart). In tegenstelling tot de beide ruilverkavelingsgebieden bestaat de bevolking van de Vossebelt voor het merendeel uit werknemers, die hun hoofdberoep elders buiten de landbouw uitoefenen doch daarnaast nog enige cultuurgrond in gebruik hebben. In beide ruilverkavelingsgebieden zullen belangrijke structuurverbeterende werken worden uitgevoerd en dit heeft ertoe geleid dat men zich heeft afgevraagd of en zo ja, op welke wijze, de problemen van de Vossebelt met zijn verspreide bewoning en slechte woningtoestanden nader tot een oplossing kunnen worden gebracht.

Een onderzoek, gericht op de beantwoording van de vraag hoe de bewoners van de Vossebelt de situatie ten aanzien van wonen en grondgebruik beoordelen en in hoeverre zij veranderingen voorstaan, werd daarom wenselijk geacht. Ter oplossing van de vraagstukken in dit gebied wordt gedacht aan ruilverkaveling. Ook de houding van de bevolking tegenover deze wijze van aanpak is in het onderzoek betrokken.

Aan het onderzoek ligt een enquête ten grondslag, die in februari 1962 is gehouden (zie bijlage 11). Deze enquête draagt, gelet op de aard van het onderzoek, gedeeltelijk het karakter van een vrij interview. Het gedeelte van de enquête dat betrekking heeft op de bouwtechnische kwaliteit van de woningen, is uitgevoerd door de dienst Gemeentewerken van de gemeente Dalen. De Cultuurtechnische Dienst verrichtte een opname van de gebruiks- en eigendomsrechten van de gronden in het gebied van onderzoek.

HOOFDSTUK I

DE BEVOLKING VAN DE GEMEENTE DALEN

Alvorens de problematiek van de Vossebelt te beschrijven, zal in dit hoofdstuk een korte schets worden gegeven van de ontwikkeling van de gemeente Dalen op sociaal en economisch gebied in het bijzonder gedurende de periode 1947-1960. Weliswaar beslaat de Vossebelt slechts een relatief klein gedeelte van het grondgebied van de gemeente, doch een bespreking van de ontwikkeling van de gehele gemeente schept de mogelijkheid een scherper beeld van de moeilijkheden in de Vossebelt te schetsen. In de bijlagen 2 t/m 9 zijn enkele gegevens uit de Volkstellingen 1947 en 1960 opgenomen.

Op 1 januari 1961 bedroeg het aantal inwoners van de gemeente Dalen 4662. Sedert 1947 is de bevolking nauwelijks toegenomen als gevolg van het vertrekoverschot (zie bijlage 1). Aangezien het vooral de jongeren zijn die wegtrekken, is de bevolking van de gemeente verouderd.

Van de na 1946 gebouwde woningen is het merendeel in de woonkernen Dalen, Wachtum en Dalerpeel gebouwd. Er is een tendentie dat de bevolking zich in de kernen concentreert, in het bijzonder in de woonkern Dalerpeel is de bevolking relatief sterk toegenomen.

Van de inwoners van de gemeente Dalen behoort 4/5 deel tot de Nederlandse Hervormde Kerk; de Gereformeerden en Rooms-Katholieken zijn verhoudingsgewijs het sterkst vertegenwoordigd in de wijk Dalerpeel, in het bijzonder in de Vossebelt wonen veel rooms-katholieken.

De mannelijke beroepsbevolking is in de jaren 1947-1960 met 11% gedaald. Het aandeel van de oudere leeftijdsklassen in de totale beroepsbevolking is groter dan in 1947 het geval was.

De beroepenstructuur heeft een belangrijke wijziging ondergaan. De agrarische beroepsbevolking is met 28% afgenomen; het aantal werkenden in de nijverheid met 40% gestegen. Niettegenstaande deze ontwikkeling werkte in 1960 nog ruim de helft van de beroepsbevolking in de landbouw.

In de industrie werkt thans bijna een derde deel van de beroepsbevolking, in 1947 slechts 19%.

In de jaren 1956-1960 is de vermindering van de agrarische beroepsbevolking belangrijk sneller verlopen dan in de jaren 1947-1956. In laatstgenoemde periode is het aantal zelfstandigen (bedrijfschouffden) gestegen, het aantal meewerkende gezinsleden en het aantal arbeiders belangrijk afgenomen. Na 1956 neemt het aantal zelfstandigen eveneens af, terwijl de daling van het aantal werkers uit de beide andere categorieën zich verder voortzette.

De niet-agrarische werkgelegenheid in de gemeente Dalen is onvoldoende om het toenemende aantal niet-agrariërs binnen de gemeente werk

te verschaffen. Het aantal buiten de gemeente werkende mannen is sinds 1947 verdubbeld, zodat in 1960 een vierdedeel van de mannelijke beroepsbevolking buiten de gemeente werkte. Verreweg de belangrijkste werkgemeente is Coevorden. In de wijk Dalerpeel, waartoe o.a. de Vossebelt behoort, pendelt niet minder dan de helft van de mannelijke beroepsbevolking.

De pendelaars worden overwegend aangetroffen onder de jongeren: van alle jongens beneden 19 jaar die in het arbeidsproces zijn ingeschakeld werkt 36% buiten Dalen; van de mannen uit de leeftijdsklasse van 20-29 jaar 37,7%. Het is dan ook waarschijnlijk dat in de toekomst de beroepsbevolking zal blijven afnemen. Het totaal aantal inwoners zal waarschijnlijk ook afnemen.

HOOFDSTUK II

DE BEWONERS VAN DE VOSSEBELT

Alle in de Vossebelt wonende gezinshoofden zijn geënuquêteerd (67 personen). De beroepsstructuur van de groep geënuquêteerden is minder homogeen dan in de plattelandsgebieden, waarmee wij gewoonlijk te maken hebben, doorgaans wordt aangetroffen; onder hen bevinden zich zowel loontrekkenden als zelfstandigen. De meeste geënuquêteerden hebben cultuurgrond in gebruik. Het aantal "echte" boeren is echter gering, het merendeel der grondgebruikers heeft of een hoofdberoep buiten de landbouw of een nevenberoep.

De geënuquêteerden zijn ingedeeld in 3 groepen, waarbij het huidige beroep en de beroepsgeschiedenis bepalend zijn geweest. Deze 3 groepen zijn:

- I loontrekkenden, 40 gezinshoofden;
- II zelfstandigen, 20 gezinshoofden;
- III gepensioneerden, 7 gezinshoofden.

In bijlage 10 is een gedetailleerd overzicht van de uitoefende beroepen, gegeven.

De herkomst van de gezinshoofden

Van de 67 gezinshoofden zijn er 26 geboren in de Vossebelt. Het merendeel der geënuquêteerden heeft dus eerst elders gewoond; van 17 hunner is de vorige woongemeente Coevorden en 7 zijn afkomstig uit andere delen van de gemeente Dalen.

Tabel 1

GEËNUQUÊTEERDE GEZINSHOOFDEN NAAR HERKOMST

	Aantal
Gevestigd in de Vossebelt sedert de geboorte	26
Afkomstig uit gemeente Dalen	7
" Coevorden	17
" Hoogeveen	5
overige gemeenten	12
Totaalaantal geënuquêteerden	67

De leeftijdsopbouw

28 gezinshoofden zijn tussen de 50 en 65 jaar oud, 20 zijn ouder dan 35 jaar doch jonger dan 50 jaar en 12 zijn jonger dan 35 jaar.

Tabel 2

LEEFTIJDOPBOUW

	Loon- trekkenden	Zelf- standigen	Gepen- sioneerden	Alle geën- quêteerde gezinshoofden
Jonger dan 35 jaar	5	6	1	12
35-50 jaar	15	5	-	20
50-65 jaar	20	6	2	28
65 jaar en ouder	-	3	4	7
Gem. leeftijd	49 jaar	47 jaar	66 jaar	50 jaar

Uit tabel 2 blijkt dat de zelfstandigen gemiddeld iets jonger zijn dan de loontrekkenden.

Het onderwijs van de gezinshoofden

51 gezinshoofden hebben geen voortgezet onderwijs genoten, 14 hebben een algemene landbouwcursus gevolgd, 1 heeft een lagere landbouwschool bezocht, terwijl 1 in het bezit is van het middenstandsdiploma.

De kerkelijke gezindte en het verenigingsleven

Naar levensbeschouwing gegroepeerd behoren 37 geënquêteerden tot de Rooms-Katholieke Kerk, 15 tot de Nederlands Hervormde Kerk en 4 tot de Gereformeerden.

Van de vereniging "Plaatselijk Belang", die zich onder meer ten doel stelt de belangen van de bewoners van de Vossebelt bij de gemeentelijke overheid te bepleiten zijn 54 gezinshoofden lid. "Plaatselijk Belang" heeft destijds geijverd voor de verharding van een zandweg en de aanleg van elektriciteit en waterleiding in de Vossebelt. Uit de met de bewoners gevoerde gesprekken is gebleken dat de vereniging thans weinig activiteit meer ontplooit.

De A.B.T.B. heeft 16 leden in de Vossebelt, die zijn aangesloten bij de afdeling Steenwijksmoer (gemeente Coevorden) van deze bond. Voorts zijn 9 gezinshoofden lid van de K.A.B. en 6 van de A.N.A.B.

De kinderen

Een globale indeling van de gezinnen naar de fase in de gezinscyclus is weergegeven in tabel 3. Ruim een derde deel van alle gezinnen in de Vossebelt heeft kinderen die alle reeds 15 jaar of ouder zijn. Het overgrote deel van de zoons en de schoonzons van de geënquêteerden werkt buiten de landbouw; te weten 5/6 deel van de zoons en 8/9 deel van de schoonzons (tabel 4).

Tabel 3

Globale indeling van de gezinnen naar fase in de gezinscyclus

	Aantal
Gezinnen zonder kinderen	10
Gezinnen met:	
alle kinderen < 15 jaar	19
kinderen < en $\geq$ 15 jaar	12
alle kinderen $\geq$ 15 jaar	24
Alle gezinnen 1)	65

1) Van 2 gezinnen is het kindertal niet bekend.

Tabel 4

Zoons $\geq$ 15 jaar en schoonzons, verdeeld naar beroep

	In de landbouw			Buiten de landbouw				overige be- roepen
	zelf- stan- dig	in- loon- dienst	thuis	fabr. arb. gesch.	onge- schoold	bouwvakarb. gesch.	onge- schoold	
Aantal zoons	2	6	7	3	32	7	6	28
Aantal schoonzons	5	-	2	1	16	2	5	34

De afgevlode zoons en de niet in de landbouw werkende schoonzons zijn overwegend in ongeschoolde beroepen werkzaam. Vooral onder de zoons treffen wij relatief veel fabrieksarbeiders aan.

Verder blijkt uit tabel 5 dat een groot aantal van de oudere kinderen, en dit geldt in bijzonder sterke mate voor de dochters, uitwonend is. Vrijwel alle kinderen die een gezin hebben gesticht zijn uit de Vossebelt weggetrokken. Niet-agrarische werkgelegenheid ontbreekt in de Vossebelt geheel en is ook in de andere delen van de gemeente Dalen schaars. Degenen die zich elders in de gemeente Dalen hebben gevestigd treft men overwegend aan in Dalerpeel en Nieuwe Krim, doch zij werken veelal in Coevorden. Een niet onbelangrijk aantal kinderen heeft zich in deze laatste gemeente gevestigd, 3 kinderen zijn geëmigreerd (tabel 6).

Tabel 5

Aantal kinderen van de geënquêteerden

	< 15 jaar	$\geq$ 15 jaar		Totaal
		inwonend	uitwonend	
Aantal zoons	48	44	53	145
Aantal dochters	43	13	67	123

Tabel 6

Woonplaats uitwonende kinderen

	De Vossebelt	Gemeente Dalen (excl. Vossebelt)	Gemeente Coevorden	Overige gemeenten
Aantal zoons	7	12	15	19
Aantal dochters	4	5	20	38

HOOFDSTUK III

HET OORDEEL VAN DE BEWONERS OVER DE VOSSEBELT ALS WOONGEBIED

Met het doel het gesprek over de Vossebelt op gang te brengen en mede om enige indrukken op te doen over de opvattingen van de bewoners over hun woongebied, is hun de vraag gesteld: "Wat vindt U van de Vossebelt?", waarbij onzerzijds de geënquêteerden werd verzocht hun eindoordeel te laten bepalen door een aantal factoren, zoals de omgeving, de omgang met de buurtbewoners, de afstand tot de centra en de ontsluiting van het gebied.

Alvorens de verkregen reacties weer te geven, vermelden wij eerst enige feitelijke gegevens over de Vossebelt als werk- en woongebied.

De woningen staan verspreid over het gehele gebied. Voor een niet-onbelangrijk deel vindt de bevolking zijn bestaan buiten de landbouw en zelfs buiten de gemeente. De 40 loontrekkende gezinshoofden werken alle buiten de Vossebelt; slechts 2 werken in de gemeente Dalen, de overigen pendelen overwegend op Coevorden (tabel 7).

Tabel 7

PENDEL	
Werkgemeente	Aantal pendelende loontrekkenden
Coevorden	26
Schoonebeek	3
Dalen	2
Deventer	2
Emmen	1
Overige gemeenten	6

De industriële ontwikkeling in Coevorden heeft op betrekkelijk korte afstand werkgelegenheid geschapen voor de bewoners van de Vossebelt. Het merendeel van hen gaat dan ook per fiets of bromfiets naar het werk, wat in de meeste gevallen minder dan 3 kwartier reistijd vergt.

In de Vossebelt is 1 kruidenierswinkelje gevestigd. De meeste dagelijkse levensbehoeften worden bij de klanten thuis bezorgd door neringdoenden uit Steenwijksmoer en Coevorden; slechts weinigen betrekken deze waren van middenstanders uit Dalen en Nieuwe Krim. Ook voor de meer duurzame consumptiegoederen gaat men vooral naar Coevorden en Steenwijksmoer.

De kinderen gaan in Steenwijksmoer naar de lagere school; voor voortgezet onderwijs meestal naar Coevorden.

De rooms-katholieken gaan ter kerke in Steenwijksmoer, de Nederlands Hervormden overwegend in Coevorden en Nieuwe Krim, de Gereformeerden in Coevorden. De vereniging "Plaatselijk Belang" belegt haar vergaderingen (voor zover deze althans niet bij één van de bestuursleden thuis worden gehouden) in Steenwijksmoer. Voor zover men lid van een stands- of vakorganisatie is, is men dat van de afdeling Steenwijksmoer of Coevorden. Reeds is gebleken dat verschillende geënuquëeerden voorheen in de gemeente Coevorden woonden en dat verschillende uitwonende kinderen naar deze gemeente zijn vertrokken.

Uit het voorgaande is het duidelijk dat er intensieve contacten zijn tussen de bewoners van de Vossebelt en die van de gemeente Coevorden. Het hele gebied is dan ook in zeer sterke mate georiënteerd op Coevorden. De mensen zeggen zelf dat men slechts zelden in het dorp Dalen komt en dan nog alleen wanneer het beslist noodzakelijk is, b.v. voor het vervullen van formaliteiten ten gemeentehuize.

Naar het oordeel van een buitenstaander heeft de Vossebelt als woongebied de bewoners weinig te bieden. Toch zijn de bewoners zelf voor het merendeel tevreden met de huidige toestand. Enkele malen werd opgemerkt dat er de laatste jaren al veel verbeterd is in de streek, waarbij genoemd werden de verharding van een bestaande zandweg en de aansluiting van een groot aantal percelen op het elektriciteits- en waterleidingnet. Ook worden positief gewaardeerd de rust, de ruimte en de vrijheid die men hier geniet.

In het bijzonder vele ouderen voelen zich thuis in de Vossebelt; zij waarderen het meest wat er de laatste jaren in dit gebied is verbeterd; zij zijn ook het best in staat om de huidige situatie te vergelijken met die van jaren terug. Onder de jongere generatie gezins- hoofden treffen wij relatief de meeste ontevreden en. De meest geuite bezwaren tegen de Vossebelt als woongebied hebben betrekking op de nog gebrekkige ontsluiting van het gebied.

De afstand tot de centra, waarbij men dan op het oog heeft de afstand tot Steenwijksmoer en Coevorden, blijkt in het algemeen geen beletsel te zijn. Wel zou men graag een goede, verharde rechtstreekse verbindingsweg zien aangelegd tussen de Vossebelt en Steenwijksmoer; in het bijzonder voor school- en kerkbezoek in deze plaats (deze weg zou door het territorium van de gemeente Coevorden moeten lopen).

Een groot aantal geënuquëeerden heeft zich uitgesproken over de omgang met de burens. Deze wordt door de meeste mensen goed genoemd. Blijkens uitlatingen van enkelen is dit mede te danken aan de omstandigheid dat men niet dicht op elkaar woont. Van standsverschillen is geen sprake; ook tussen de verschillende godsdienstige groeperingen zijn geen grote tegenstellingen. In het bestuur van de vereniging "Plaatselijk Belang" zijn alle groeperingen vertegenwoordigd.

Aan het einde van het gesprek werd de vraag gesteld wat er in de Vossebelt eventueel verbeterd zou kunnen worden. Ruim de helft van de geënuquëeerden heeft hierover geen uitspraak gedaan; naar de mening van een vierdedeel van de geënuquëeerden is een betere ontsluiting van het gebied het meest dringend. Vooral een goede verbindingsweg met de kern Steenwijksmoer staat in het bijzonder bij de rooms-katholieken hoog genoteerd. Ook de waterhuishouding zou voor verbetering vatbaar zijn, terwijl het plaatsen van enkele lichtpunten op prijs zou worden gesteld.

HOOFDSTUK IV

DE BETEKENIS VAN HET GRONDGEBRUIK

§ 1. De betekenis van het grondgebruik

Bijna alle geënquêteerden hebben een grotere of kleinere oppervlakte cultuurgrond in gebruik die in de regel behoort bij de woning en er als het ware één geheel mee vormt. De bij de woning behorende grond bepaalt in hoge mate de waarde van het geheel. Men is dan ook in de meeste gevallen niet bereid om afstand te doen van de grond. Wordt men echter te oud om de grond zelf te bewerken, dan is men wel bereid om de grond te verpachten, doch liefst zonder schriftelijk pachtcontract en van jaar tot jaar omdat men zo lang mogelijk "baas wil blijven over de grond".

Om enig inzicht te krijgen in de betekenis van de grond voor de geënquêteerden, zijn deze ingedeeld in een 3-tal categorieën (A, B en C) 1)

Groep A omvat de gezinshoofden die uitsluitend, of in hoofdzaak, van de inkomsten die het grondgebruik oplevert, moeten leven. De in groep B ingedeelde gezinshoofden hebben hun hoofdbron van inkomsten buiten het eigen bedrijfje. Zij brengen echter meer voort dan voor eigen gebruik nodig is, wat voor hen een welkome bijverdienste oplevert. In groep C zijn ondergebracht alle overige geënquêteerden, ook zij die helemaal geen grond of slechts een bloementuintje hebben. Verkoop van produkten van de grond komt niet of nauwelijks voor (zie tabel 8).

Tabel 8

BETEKENIS VAN HET GRONDGEBRUIK

	Loon- trekkenden	Zelf- standigen	Gepen- sioneerden	Alle ge- enquêteerden
Groep A	7	18	-	25
Groep B	12	1	1	14
Groep C	21	1	6	28

- 1) Opgemerkt zij dat deze indeling en die welke in hoofdstuk II is gemaakt onafhankelijk van elkaar zijn opgesteld. Bij de indeling in beroepsgroepen geldt het huidige beroep en de beroepsgeschiedenis als criterium; bij de indeling in één van de groepen A t/m C is bepalend de betekenis van de inkomsten die het grondgebruik de geënquêteerde oplevert.

Uit tabel 8 blijkt dat voor 25 geënquêteerden het grondgebruik van grote economische betekenis is. Voor 18 van hen is het, afgezien van de inkomsten die een enkeling verkrijgt uit het uitoefenen van een nevenberoep (b.v. melkrijden), de enige bron van inkomsten. Onder de overige 7 in groep A ingedeelde gezinshoofden komen de campagne-arbeiders in de aardappelmeelindustrie voor. Buiten de campagnetijd zijn ook deze mensen uitsluitend aangewezen op de inkomsten uit hun landbouwbedrijfje.

In de groep B zijn 14 gezinshoofden ingedeeld. Het zijn vooral oudere, ongeschoolde arbeiders die in los dienstverband werkzaam zijn.

Tot slot de groep C. Hiertoe behoren de helft van de loontrekkenden en op één na alle gepensioneerden.

Tabel 9

BETEKENIS VAN HET GRONDGEBRUIK NAAR GODSDIENSTIGE GEZINDTE

	R.-K.	N.H.	Ger.	Geen	Alle geëng.
Groep A	20	3	2	-	25
Groep B	8	4	1	1	14
Groep C	9	8	1	10	28

Het is opmerkelijk dat vooral onder het R.-K.-deel van de bewoners van de Vossebelt het grondgebruik een grote betekenis heeft, blijkens tabel 9.

§ 2. H e t a g r a r i s c h g r o n d g e b r u i k

De geënquêteerden van de groepen A en B zijn ingedeeld naar de oppervlakte die zij in gebruik hebben (tabel 10).

Tabel 10

DE GEËNQUÊTEERDEN NAAR DE OPPERVLAKTE GROND IN GEBRUIK

	Aantal geënquêteerden	
	groep A	groep B
< 1 ha	-	1
1 - 3 ha	3	10
3 - 5 ha	5	3
5 - 7 ha	6	-
7 - 10 ha	7	-
≥ 10 ha	4	-

Bij de 25 geënquêteerden uit groep A is 173 ha cultuurgrond in gebruik, waarvan echter een deel buiten de Vossebelt ligt. De oppervlakte woeste grond in hun bezit bedraagt in totaal 20 ha. De B-groep heeft in totaal 32 ha cultuurgrond in gebruik.

80% van de grond is eigendom van de gebruiker. 18 geënquêteerden uit groep A en 10 uit groep B hebben alle grond in eigendom; slechts 3 geënquêteerden pachten alle grond.

Van de 25 "bedrijven" uit groep A hebben er 7 de grond aaneengesloten liggen; 11 "bedrijven" bestaan uit 4 of meer kavels. Het gemiddelde aantal kavels bedraagt 2,9 en de gemiddelde kavelgrootte 2,69 ha. Bij de B-groep heeft het merendeel van de geënquêteerden niet meer dan één kaveltje dat bij de woning ligt.

Het gebruik als grasland overheerst (76% bij de A-groep, 70% bij de B-groep). Alle geënquêteerden houden dan ook melkvee. In de A-groep is het gemiddelde aantal melkkoeien per "bedrijf" 7,7; de melkveedichtheid bedraagt 147 melkkoeien per 100 ha grasland. In de A-groep was in 1961 24% van het bouwland beteeld met rogge, 45% met haver, 18% met aardappelen en 13% met voederbieten. In de B-groep zijn haver (46%) en aardappelen (36%) de belangrijkste gewassen op het bouwland. Tuinbouw komt in de Vossebelt niet voor.

De varkens- en kippenstapel is naar Drentse maatstaven gerekend vrij groot. 18 geënquêteerden houden mestvarkens en 26 fokzeugen. In de A-groep bedraagt het gemiddelde aantal dieren per geënquêteerde resp. 14,4 en 3,4, in de B-groep resp. 4,0 en 2,8. 17 geënquêteerden in groep A houden kippen; het gemiddelde aantal kippen bedraagt 92.

Van de 25 geënquêteerden uit groep A beschikken er 20 over één of meer landbouwwerktuigen; één grondgebruiker leent de benodigde werktuigen van zijn ouders, terwijl 4 geënquêteerden geen enkel werktuig bezitten. Op 18 "bedrijven" wordt de trekkracht geleverd door een paard; 3 grondgebruikers hebben een trekker. Op 5 "bedrijven" wordt machinaal gemolken. Gezien de geringe oppervlakte van de grond is het niet verwonderlijk dat in de B-groep slechts 3 geënquêteerden een paard bezitten. Het merendeel van hen leent voor het verrichten van paardewerk, het paard en de benodigde werktuigen van een buurman.

Enkele grondgebruikers uit groep A werken gedurende een bepaalde tijd van het jaar buiten het eigen bedrijf (de campagnearbeiders in de aardappelmeelindustrie), anderen hebben een nevenberoep (melkrijden). De echtgenoten, oudere kinderen en andere inwonende gezinsleden verrichten dan een belangrijk deel van het werk.

§ 3. P l a n n e n t e n a a n z i e n v a n d e g r o n d

Met betrekking tot een eventuele uitbreiding van de oppervlakte cultuurgrond bestaat er een verschil tussen de A- en de B-groep. 20 van de 25 geënquêteerden uit groep A willen er wel grond bij hebben, terwijl in groep B de helft van de geënquêteerden tevreden is met de oppervlakte die men thans heeft.

Tabel 11

PLANNEN TEN AANZIEN VAN DE GROND

Huidige oppervlakte Leeftijdsklasse	Aantal geënquêteerden dat						Alle geënquêteerden	
	de grond wel van de hand wil doen		de huidige oppervlakte wil behouden		meer grond in gebruik wil hebben			
	A	B	A	B	A	B	A	B
<1 ha	-	-	-	1	-	-	-	1
1 - 3 ha	1	4	-	4	2	2	3	10
3 - 5 ha	2	1	-	2	3	-	5	3
5 - 7 ha	-	-	1	-	5	-	6	-
7 - 10 ha	-	-	-	-	7	-	7	-
≥10 ha	-	-	1	-	3	-	4	-
Alle geënquêteerden	3	5	2	7	20 ¹⁾	2	25	14
<35 jaar	-	-	-	1	5	1	5	2
35 - 50 jaar	2	-	-	-	10	-	12	-
50 - 65 jaar	1	5	2	5	3	1	6	11
≥65 jaar	-	-	-	1	2	-	2	1

1) Zie ook tabel 12.

Voor al de jongeren in groep A zien wel in, dat hun bedrijfje dikwijls te klein is om een redelijk bestaan op te leveren bij de huidige wijze van bedrijfsvoering. Voor specialisatie in de varkens- en/of kippenhouderij bestaat geen belangstelling. De voorkeur gaat eerder uit naar een zuiver weldebedrijf of een gemengd bedrijf. De risico's van een gespecialiseerd varkens- of kippenbedrijf acht men te groot. Voor de hiervoor noodzakelijke investeringen ontbreekt in de meeste gevallen ook het kapitaal, terwijl men opziet tegen het lenen van geld.

Men moet echter uit het voorgaande niet de conclusie trekken dat men bij de pakken neer gaat zitten. Onder het motto "eerst het geld verdienen en het dan pas uitgeven" pakt men allerlei werkzaamheden aan om op deze wijze het geld bijeen te brengen voor het aanbrengen van veranderingen in het bedrijf(je). Het ideaal van degenen die thans genooddaakt zijn het gezinsinkomen door het verrichten van werkzaamheden elders op peil te houden is dan ook het nog eens zover te brengen dat zij op het eigen bedrijf een redelijk inkomen kunnen verdienen. Dat men metterdaad streeft naar de verwezenlijking van dit ideaal blijkt uit de pogingen die men aanwendt om er grond bij te krijgen. Slechts enkelen is het echter gelukt op deze wijze het bedrijf te vergroten.

Ook uit de plannen van enkele geënquêteerden tot verbouwing en uitbreiding der bedrijfsgebouwen blijkt dat men nog toekomst ziet in het boer-zijn. Desgevraagd deelden 3 geënquêteerden mee voornemens te zijn de stalruimte voor rundvee te verbeteren of uit te breiden, terwijl enkele anderen een schuur willen verbeteren of meer varkenshokken willen bouwen.

Uit tabel 11 blijkt dat slechts 8 grondgebruikers, die elk minder dan 5 ha grond hebben, de grond wel van de hand willen doen zij het alleen tegen een "hoge prijs". De 5 geënquêteerden in groep B die bereid zijn afstand van het grondgebruik te doen zijn allen tussen 50 en 65 jaar; voor hen wordt het werk op het land na de dagtaak bezwaarlijk.

De 20 grondgebruikers in groep A die voor een uitbreiding van de oppervlakte cultuurgrond voelen, zien 7 ha als de minimum oppervlakte die voor een redelijk bestaan noodzakelijk is (tabel 12).

Tabel 12

DE HUIDIGE EN DE GEWENSTE OPPERVLAKTE CULTUURGROND

Huidige oppervlakte cultuurgrond (ha)	Gewenste oppervlakte cultuurgrond (ha)				
	7-10	10-12	12-15	15-20	≥ 20
1- 3	1	-	-	1	-
3- 5	1	1	1	-	-
5- 7	1	2	2	-	-
7-10	.	2	4	1	-
10-12	.	.	1	-	-
12-15	.	.	.	1	1

In totaal zou ongeveer 115 ha cultuurgrond nodig zijn om aan alle "wensen" te voldoen. Lang niet alle gegadigden voor bedrijfsvergroting moeten echter in staat geacht worden de met bedrijfsvergroting gepaard gaande investeringen te doen; ook moet men betwijfelen of zij de capaciteiten bezitten een groter bedrijf te leiden.

De animo om het bedrijf op een andere plaats voort te zetten blijkt aanzienlijk geringer te zijn dan de belangstelling voor bedrijfsvergroting (tabel 13). Dit zou dus betekenen, dat wanneer door voorlichting en eventueel een speciale "campagne" de meningen niet zouden veranderen, een groot deel van de voor vergroting benodigde grond in of in de buurt van de Vossebelt beschikbaar dient te komen. Wel ligt er een niet onbelangrijk complex woeste gronden aan de Veenschapsweg dat toebehoort aan Daler boeren. Verschillende malen is de betekenis van deze grond voor de sanering van de landbouw in de Vossebelt door de mensen ter sprake gebracht, waarbij opgemerkt werd dat deze grond in de huidige toestand voor de boeren uit Dalen geen of slechts geringe economische betekenis heeft.

Over de kansen op succes van een beleid gericht op de aankoop van gronden kan op grond van het bovenstaande geen uitspraak worden gedaan.

Tabel 13

ANIMO OM HET BEDRIJF TE VERPLAATSSEN

Huidige oppervlakte, leeftijdsklasse	Aantal geënquêteerden uit groep A dat		Alle geën- quêteerden
	niet wil ver- plaatsen	wel elders het bedrijf wil voortzetten	
1 - 3 ha	1	2	3
3 - 5 ha	4	1	5
5 - 7 ha	6	-	6
7 - 10 ha	5	2	7
≥ 10 ha	2	2	4
Aile geënquêteerden	18	7	25
≥ 35 jaar	3	2	5
35-50 jaar	8	4	12
50-65 jaar	5	1	6
≥ 65 jaar	2	-	2

7 overwegend jongere agrariërs, van wie er 4 thans een bedrijf hebben van 7 ha of groter en van wie er tevens 6 voor bedrijfsvergroting in aanmerking zouden willen komen, willen het bedrijf wel elders voortzetten (zie tabel 13). Een der geënquêteerden geeft de voorkeur aan een groter bedrijf dan hij thans heeft op een andere plaats in de Vossebelt.

Opgemerkt kan nog worden dat er van de 7 gegadigden voor bedrijfsverplaatsing 6 een huis bewonen dat is ingedeeld in een van de 2 hoogste kwaliteitsklassen (zie hoofdstuk V).

De verplaatsing van agrariërs uit de Vossebelt naar elders zal niet eenvoudig zijn te verwezenlijken. Voor plaatsing op een bedrijf in een van de nieuwe polders of op domeingronden voelt men niet. Degenen die thans eigenaar zijn van hun bedrijf willen ook een elders te verkrijgen bedrijf in eigendom hebben, als pachter voelt men zich te veel beperkt in zijn vrijheid.

Ook de meeste mensen uit groep B willen in de Vossebelt blijven wonen; 5 hebben te kennen gegeven genegen te zijn te verhuizen. Onder deze 5 bevinden zich er 4 die wel afstand willen doen van de grond; de vijfde zou graag dezelfde oppervlakte houden als hij thans heeft. Van de 5 gegadigden voor verandering van woonplaats bewonen er 3 een huis dat is ingedeeld in de hoogste kwaliteitsklasse. De voorkeur blijkt uit te gaan naar een woning in de gemeente Coevorden.

HOOFDSTUK V

DE WONINGTOESTANDEN

§ 1. Kwaliteit van de woningen

Van de 67 geënquêteerden in de Vossebelt bewonen er 54 een eigen huis en 13 een huurwoning. De huurwoningen worden voor het overgrote deel bewoond door gezinshoofden die zijn ingedeeld in de groep C.

Over de ouderdom van de woningen kan het volgende worden opgemerkt: 1/4 deel van het aantal huizen is 60 of meer jaren oud; bijna de helft dateert uit de periode 1920-1940, terwijl 21 woningen na 1940 zijn gebouwd. Onder de na 1940 gebouwde woningen bevinden zich echter een aantal noodwoningen.

Een door de Dienst Gemeentewerken van de gemeente Dalen ingesteld onderzoek wijst uit dat de kwaliteit van de woningen in vele gevallen te wensen overlaat. Door deze dienst zijn nl. 10 woningen als krot- of noodwoningen bestempeld, terwijl 14 woningen na ontruiming voor onbewoonbaarverklaring in aanmerking komen, c.q. niet meer op economisch verantwoorde wijze verbeterd kunnen worden. Van de resterende 43 woningen behoeven er 14 verbetering, terwijl de overige aan de eisen van bewoonbaarheid voldoen. In vele gevallen is de slaapruimte zeer beperkt. De bewoners van 2 woningen moeten het zelfs zonder slaapkamer stellen; 12 woningen zijn slechts van 1 slaapkamer voorzien (tabel 14).

Tabel 14

WONINGGEGEVENS

	Aantal woning- gen	Aantal woningen in kwaliteitsklasse 1)					Aantal woningen					
		I	II	III	IV	V	zon- der	met				
								1	2	3	4	5
slaapkamers												
Loontrekkenden	40	2	3	11	9	15	2	6	15	10	6	1
Zelfstandigen	20	-	3	2	8	7	-	2	5	9	3	1
Gepensioneerden	7	-	2	1	2	2	-	4	-	2	1	-
Alle geënquêteerden	67	2	8	14	19	24	2	12	20	21	10	2
A-groep 2)	25	1	3	2	10	9	-	2	6	11	4	2
B-groep	14	-	-	2	5	7	-	-	6	5	3	-
C-groep	28	1	5	10	4	8	2	10	8	5	3	-

1) Kwaliteitsklasse I: krotwoning;

" II: noodwoning;

" III: woning die na ontruiming voor onbewoonbaarverklaring in aanmerking komt, c.q. woning die niet meer op economisch verantwoorde wijze verbeterd kan worden;

" IV: woning die voor verbetering in aanmerking komt;

" V: overige woningen.

2) Zie hoofdstuk IV.

Door de verharding van een bestaande zandweg, enkele jaren geleden, liggen thans 41 woningen aan een verharde weg. Sinds korte tijd heeft het elektriciteits- en waterleidingnet een belangrijke uitbreiding ondergaan, zodat thans verreweg de meeste percelen hierop zijn aangesloten.

Uit tabel 14 blijkt dat de huisvesting van de zelfstandigen nog het minst te wensen overlaat en de loontrekkenden er op dit punt het slechtst aan toe zijn. Ook wanneer men naar de betekenis van het grondgebruik voor de geënquêteerden ziet, blijkt dat degenen voor wie de grond geen betekenis heeft (groep C), overwegend de minst goede woningen bewonen. Ook op het terrein van de openbare nutsvoorzieningen staan zij er slechter voor dan de beide andere groepen geënquêteerden.

Aan de bewoners is eveneens het oordeel over de woning gevraagd, waarbij zij onkundig werden gelaten van de door de Dienst Gemeentewerken uitgebrachte beoordeling, die zich uitsluitend beperkte tot de bouwkundige kwaliteiten van de woning. Aan de bewoners daarentegen is gevraagd, naast de kwaliteit van de woning, in het eindoordeel te betrekken de ruimte en de ligging.

Uit de verkregen antwoorden blijkt dat 46 gezinshoofden tevreden zijn met hun woning, 10 geënquêteerden matig tevreden zijn en 9 geënquêteerden ontevreden zijn (tabel 15).

Tabel 15

MENING VAN DE BEWONERS OVER HUN WONING

	Tevreden	Matig tevreden	Ontevreden
Loontrekkenden 1)	28	4	6
Zelfstandigen	13	5	2
Gepensioneerden	5	1	1
Alle geënquêteerden	46	10	9
Groep A 2)	17	5	3
Groep B	13	1	-
Groep C 1)	16	4	6

1) Aan 2 gezinshoofden is deze vraag niet gesteld, aangezien hun woning korte tijd voor de enquête is afgebrand. Zij bewoonden ieder de helft van een dubbele woning uit kwaliteitsklasse III.

2) Zie hoofdstuk IV.

De grondgebruikers uit groep B beoordelen hun woningsituatie het gunstigst. De meeste ontevredenen worden aangetroffen in groep C. Dit behoeft niet te verbazen; zij immers zijn, objectief gezien, het slechtst gehuisvest.

Het blijkt dat het oordeel van de Dienst Gemeentewerken en dat van de bewoners der huizen in het algemeen gelijklopend is, nl. in die zin dat de ontevredenen alle bewoners zijn van woningen die door Gemeentewerken zijn ingedeeld in een der 3 laagste kwaliteitsklassen (tabel 16).

Tabel 16

KWALITEITSKLASSE EN HET OORDEEL VAN DE BEWONERS OVER HUN WONING

Kwaliteitsklasse 1) van de woning	Tevreden	Matig tevreden	Ontevreden
I	-	-	2
II	3	2	3
III 2)	6	2	4
IV	15	4	-
V	22	2	-

1) Zie noot tabel 14.

2) Zie noot 1) tabel 15.

Er zijn echter ook bewoners die, hoewel hun woning is ingedeeld in kwaliteitsklasse II of III, daarmee wel tevreden zijn.

Dit zijn vooral oudere echtparen zonder kinderen of gezinnen waarvan alle of het merendeel der kinderen uitwonend zijn. Zij stellen blijkbaar geen hoge eisen aan de woning, of zij beseffen dat de hogere kosten die een betere woning met zich brengt hun financiële draagkracht te boven gaat. Ook speelt voor hen de dikwijls beperkte woonruimte geen grote rol. En dit is juist het bezwaar dat het meest werd geuit, vooral door de jongere, groeiende gezinnen, waarvan er verschillende matig tevreden of ontevreden zijn over hun woning.

§ 2. De geneigdheid om te verhuizen van de geënquêteerden uit groep C.

Aangezien de geënquêteerden uit groep C geen grondgebruik van betekenis hebben, wordt hun houding ten opzichte van de vraag of men zou willen verhuizen behandeld in het aan de woningtoestanden gewijde hoofdstuk. Voor de groepen A en B kwam deze vraag reeds in het vorige hoofdstuk ter sprake.

De helft van de geënquêteerden uit groep C zegt wel van woonplaats te willen veranderen. Beschouwen wij deze groep nader dan blijkt dat dit vooral de mensen uit de jongere leeftijdsgroepen zijn; de ouderen blijven liever ter plaatse wonen. 4/5 deel van hen bewoont thans een woning die is ingedeeld in één van de kwaliteitsklassen I t/m III. Uit tabel 17 valt verder af te leiden dat, behalve alle ontevredenen, ook een 8-tal geënquêteerden die wel tevreden zijn met hun huidige woning, toch genegen zijn verhuizing in overweging te nemen.

Tabel 17

MENING OVER HUN WONING EN GENEIGDHEID OM TE VERHUIZEN (GROEP C) 1)

	Tevreden	Matig tevreden	Ontevreden
Geënquêteerden bewoont:			
eigen huis	15	2	2
huurhuis	1	2	4
Geënquêteerden wil:			
wel verhuizen	8	1	6
niet verhuizen	8	3	-

1) Van 2 geënquêteerden is de woning korte tijd voor de enquête afgebrand.
1379

Het is echter de vraag hoeveel geënuquêeerden te bewegen zullen zijn daadwerkelijk verandering te brengen in hun huisvesting. Tot dusverre zijn door degenen die slecht gehuisvest zijn en zeiden wel weg te willen uit de Vossebelt weinig initiatieven ontplooid om elders een woning te krijgen. Men ziet over het algemeen wel in dat men elders een aanmerkelijk hoger bedrag zal verwonen, wat menigeen ervan zal weerhouden te gaan verhuizen. Ook zal het moeilijk zijn elders een woning te betrekken waarbij een stukje grond is voor de teelt van groente en aardappelen voor eigen gebruik.

Voorts is aan de 15 geënuquêeerden die voor verhuizen voelen gevraagd waar zij wel zouden willen wonen. De voorkeur van ruim de helft van hen gaat uit naar een woning in Coevorden, Steenwijksmoer, Loo of de Ballast. Het zijn vooral de Rooms-Katholieken die aan deze kernen de voorkeur geven. 3 gezinshoofden zouden wel een woning in Dalerpeel-Nieuwe Krim willen betrekken; slechts enkele voelen voor een woning in het dorp Dalen. Voorts zijn er een paar geënuquêeerden die wel binnen de Vossebelt willen verhuizen; het betreft hier mensen die thans "achteraf" wonen en zich graag aan de verharde weg willen vestigen.

De belangstelling van het merendeel der geënuquêeerden gaat uit naar een eigen huis. Dit geldt in het bijzonder voor degenen die nu ook een eigen huis bewonen, zij willen er in geen geval op achteruit gaan. Verder wordt een stukje grond zeer op prijs gesteld om in de eigen behoefte aan groente en aardappelen te kunnen voorzien.

HOOFDSTUK VI

DE ONDER DE BEVOLKING LEVENDE GEDACHTEN OMTRENT RUILVERKAVELING

Om de problemen van de Vossebelt met zijn verspreide bewoning en slechte woningtoestanden nader tot een oplossing te brengen, wordt gedacht aan ruilverkaveling. In beginsel bestaan er voor de Vossebelt drie mogelijkheden:

- a. aansluiting van dit gebied bij de in voorbereiding zijnde ruilverkaveling Dalen;
- b. uitvoering van een aparte wettelijke ruilverkaveling;
- c. uitvoering van een vrijwillige ruilverkaveling.

De overgrote meerderheid der geënquêteerden heeft weleens wat gehoord of gelezen over de ruilverkaveling Steenwijksmoer; dit geldt in het bijzonder voor de mensen met enig grondgebruik. Een 6-tal hunner is rechtstreeks bij deze ruilverkaveling betrokken aangezien zij grond in dit blok hebben liggen en 7 andere geënquêteerden hebben erover gehoord van familieleden die daar wonen. Voor de overige bewoners is de krant de belangrijkste informatiebron.

Van de ruilverkavelingsplannen voor Dalen heeft minder dan de helft der geënquêteerden iets gehoord. Dit is echter wel verklaarbaar. Enerzijds verkeren de plannen voor Dalen nog in een zeer vroeg stadium, terwijl de ruilverkaveling Steenwijksmoer al in uitvoering is, anderzijds zijn de contacten met de bevolking uit Steenwijksmoer intensiever dan die met bewoners uit Dalen.

De feitelijke kennis van de plannen voor Steenwijksmoer en Dalen is zeer beperkt. Het merendeel van degenen die wat over deze plannen gehoord of gelezen hebben, wist niet meer wat; anderen maakten opmerkingen als: "het gaat veel kosten", "land bijeen is voordeliger", "ruilverkaveling Dalen loopt tot aan het kanaal", "Dalen komt direct achter Steenwijksmoer aan", "ruilverkaveling maakt grote bedrijven", "Dalen wordt minder duur dan Steenwijksmoer".

De vraag of men meer over ruilverkaveling zou willen weten, is door een derdedeel der geënquêteerden bevestigend beantwoord (opmerkelijk is dat ook uit groep C positieve reacties kwamen op deze vraag), een zelfde aantal geënquêteerden heeft geen belangstelling voor voorlichting op het terrein van ruilverkaveling; de overigen hebben de vraag niet beantwoord of zijn naar hun mening reeds voldoende op de hoogte.

Het zal dan ook niet verbazen dat de belangstelling voor de uitvoering van een ruilverkaveling in de Vossebelt gering is. 3/4 van de geënquêteerden voelt hier niet voor. Onder hen bevinden zich een 6-tal oudere geënquêteerden die van plan zijn de grond weg te doen. De welgeïnteresseerden worden in meerderheid aangetroffen onder de jongeren uit groep A. Dit is de groep mensen die het meeste belang heeft bij ruilverkaveling. De groepen voor wie het grondgebruik van ondergeschikte betekenis is, zijn overwegend van mening dat ruilverkaveling een zaak is die uitsluitend de boeren aangaat.

Bijna een derde van de geënquêteerden vond het niet te beoordelen of er door de uitvoering van een ruilverkaveling verbeteringen in de Vossebelt kunnen worden bereikt. Van deze groep behoort 3/4 deel tot groep C. De meerderheid der ondervraagden ziet echter wel heil in ruilverkaveling voor de streek. De vrees de lastenverzwaring die een ruilverkaveling met zich brengt niet te kunnen opbrengen, weerhoudt velen ervan zich vóór een ruilverkaveling uit te spreken. Hierbij dient echter te worden opgemerkt dat er omtrent de vaststelling van de hoogte van de ruilverkavelingskosten veel wanbegrip heerst. De mogelijkheden die de geënquêteerden zien indien er een ruilverkaveling zou komen, zijn vermeld in tabel 18.

Tabel 18

MENING OVER DE MOGELIJKHEDEN DIE RUIVERKAVELING BIEDT 1)

	Geënquêteerden in groep		
	A	B	C
Verbetering van de verkaveling	5	4	5
Verbetering van de afwatering en ontsluiting	4	1	1
De ontginning van woeste grond	3	1	1
De vergroting van bedrijven	2	-	-
De verplaatsing van boerderijen en woningen	1	1	-
Geen mening	1	4	4

- 1) Deze tabel heeft uitsluitend betrekking op geënquêteerden die van mening zijn dat door ruilverkaveling verbetering in de situatie in de Vossebelt kan worden gebracht.

De ondoelmatige vorm van de kavels en de versnippering is meermalen ter sprake gebracht. Op de tweede plaats komt de verbetering van de waterbeheersing en de verharding van enkele wegen. Enkele, overwegend jongere, geënquêteerden willen nog een stap verdergaan en de ontginning van woeste grond en bedrijfsvergroting, al dan niet gepaard gaande met boerderij- en woningverplaatsing in het ruilverkavelingsplan betrekken.

Over de wijze van aanpak, indien tot ruilverkaveling in de Vossebelt zou worden overgegaan, hebben slechts weinigen een mening. Voor aansluiting bij de ruilverkaveling Dalen blijkt vrijwel niemand te voelen. Wel informeren sommigen naar de mogelijkheid van aansluiting bij de ruilverkaveling Steenwijksmoer. Dit spreekt vooral die grondgebruikers aan die grond in dit blok hebben liggen. 1) Volgens deze zegslieden heeft aansluiting bij Dalen voor hen weinig of geen zin, omdat de boeren uit de Vossebelt geen grond in dat blok hebben liggen. Ook op ander gebied is de Vossebelt sterk geöriënteerd op Steenwijksmoer; dit geldt met name voor de rooms-katholieke bevolkingsgroep. Het is echter niet uitgesloten dat men enkele voorstanders voor aansluiting bij Dalen zou kunnen winnen, indien aan de Veenschapsweg gelegen woeste grond, die toebehoort aan Daler boeren, na ontginning zou kunnen dienen voor vergroting van bedrijven uit de Vossebelt.

- 1) Er zijn ook boeren uit Steenwijksmoer met grond in de Vossebelt.

Slechts 11 geënquêteerden, voornamelijk uit groep A zijn voorstander van een wettelijke ruilverkaveling die zich beperkt tot de Vossebelt. Ook bij deze vraag is door verschillende geënquêteerden de aansluiting bij Steenwijksmoer ter sprake gebracht, omdat zij de Vossebelt als opzichzelfstaand ruilverkavelingsgebied te klein achten om een sanering van de landbouw in dit gebied te bereiken.

Op de vraag of men voelt voor een vrijwillige ruilverkaveling in de Vossebelt, zijn wat meer reacties gekomen dan op de voorgaande vragen die handelden over de wijze van aanpak. Een overzicht van deze reacties is weergegeven in tabel 19.

Tabel 19

MENINGEN OVER VRIJWILLIGE RUIVERKAVELING

	Geënquêteerden uit groep		
	A	B	C
"Men zal er niet voor voelen, dat lukt hier nooit"	12	5	2
"Men voelt er niet voor omdat de woeste grond aan Daler boeren toebehoort"	1	-	1
"Geënquêteerde voelt er zelf niet voor, maar misschien lukt het wel"	1	-	-
"Geënquêteerde voelt er zelf wel voor, maar weet niet of het zal lukken"	3	-	3
"Alleen als het maar niet teveel kost"	-	1	4
"Men zal er wel voor voelen"	1	1	2
"Is de moeite waard om te onderzoeken"	1	-	-
Geen mening	6	7	16
Alle geënquêteerden	25	14	28

Aangezien het juist de geënquêteerden uit groep A zijn die, hoewel zij nog de meeste belangstelling in het algemeen tonen, de kans van slagen van een vrijwillige ruilverkaveling niet hoog aanslaan, is het weinig waarschijnlijk dat uit deze groep initiatieven in deze richting kunnen worden verwacht. In de Vossebelt wonen de mensen die belang bij grond en ruilverkaveling hebben temidden van hen die dat niet hebben. Dit zal wel mede oorzaak zijn van de geringe animo voor de vrijwillige ruilverkaveling.

SAMENVATTING EN SLOTBESCHOUWING

In verband met het feit dat de Vossebelt met problemen te kampen heeft die mogelijk door ruilverkaveling kunnen worden opgelost en gelegen is tussen twee gebieden waar door middel van ruilverkaveling belangrijke structurele verbeteringen tot stand zullen komen, werd een onderzoek wenselijk geacht naar het oordeel der bewoners ten aanzien van wonen en grondgebruik.

De Vossebelt is een oud verveningsgebied in de gemeente Dalen; het ligt ten noorden van de in uitvoering zijnde ruilverkaveling Steenwijksmoer en ten westen van de in voorbereiding zijnde ruilverkaveling Dalen. Uit de gegevens van de Volks- en beroepstelling 1960 blijkt dat de structuur van dit gebied afwijkt van die van de overige delen van de gemeente Dalen. In het oog valt het hoge percentage van de bevolking dat tot de Rooms-Katholieke Kerk behoort; dit bedraagt nl. voor de Vossebelt 69% tegenover 13% voor de gehele gemeente. Voor kerk- en schoolbezoek is de rooms-katholieke bevolkingsgroep aangewezen op de tot de gemeente Coevorden behorende kern Steenwijksmoer. Ook op andere gebieden bleken er nauwe contacten te bestaan tussen de bewoners van de Vossebelt en de gemeente Coevorden. De bevolking van de Vossebelt is dan ook in sterkere mate geïoriënteerd op Coevorden en Steenwijksmoer dan op de kernen in de gemeente Dalen.

Het gebied wordt gekenmerkt door verspreid liggende woningen. Hoewel bij nagenoeg elke woning een groter of kleiner stuk grond behoort, kan men toch niet spreken van een zuiver agrarisch gebied. Ook in dit opzicht wijkt de streek af van het landelijke gebied van Dalen.

Om enig inzicht te krijgen in de betekenis van het grondgebruik voor de geënquêteerden zijn 3 groepen grondgebruikers onderscheiden:

- A. zij die uitsluitend of bijna uitsluitend van de opbrengst van de grond moeten leven;
- B. degenen voor wie de opbrengst van de grond een meer of minder belangrijke bron van neveninkomsten is;
- C. degenen voor wie het grondgebruik dient om in de eigen behoefte aan groente en aardappelen te voorzien.

De mensen uit beide laatste groepen werken merendeels in de gemeente Coevorden als ongeschoolde in een beroep buiten de landbouw of als los arbeider.

Het merendeel der bewoners is over het geheel genomen tevreden met de huidige toestand in de Vossebelt. Vooral de ouderen voelen zich er thuis; zij waarderen in het bijzonder de rust en de vrijheid die men er geniet. Toch leven er onder hen nog wel wensen. Deze wensen en de klachten van de ontevredenen hebben in meerderheid betrekking op de nog gebrekkige ontsluiting van het gebied. Naar het oordeel van de bewoners is een verbetering op dit punt dringend noodzakelijk. Een goede verbindingsweg naar de kern Steenwijksmoer staat vooral bij de rooms-katholieke bevolkingsgroep hoog genoteerd. Verder zou

de verharding en de doortrekking van de weg door de Knuppelhoek, waarvan indertijd al eens sprake is geweest, een aantal aanwonenden uit hun isolément verlossen. Ook de waterhuishouding acht men voor verbetering vatbaar.

Het overgrote deel der geënuquêeerden bewoont een eigen huis. De kwaliteit van veel woningen laat echter te wensen over: 1/3 deel van de woningen is door de Dienst Gemeentewerken van de gemeente Dalen aangemerkt als krot- of noodwoning of als woning die na ontruiming voor onbewoonbaarverklaring in aanmerking komt. Bovendien is in veel gevallen de slaapgelegenheid zeer beperkt.

Uit het onderzoek blijkt dat het aantal geënuquêeerden dat ontevreden is met de woning geringer is dan men op grond van de door Gemeentewerken uitgebrachte beoordeling zou verwachten. De verklaring hiervoor is waarschijnlijk dat het merendeel der bewoners een eigen huis bewoont, alsmede het feit dat een betere en in de regel duurdere woning, financieel buiten hun bereik ligt. Men kan de betrekkelijke tevredenheid met de woningtoestanden beschouwen als een zich neerleggen bij, berusten in de nu eenmaal niet op eigen kracht te verbeteren situatie.

In de meerderheid der gevallen waarin sprake is van ontevredenheid over de woning, heeft deze ontevredenheid betrekking op het tekort aan slaapkamers. Met name de jonge, groeiende gezinnen hebben daarmee te kampen.

Voor de oplossing van de moeilijkheden in de Vossebelt is het van belang een indruk te krijgen van de houding van de bevolking ten opzichte van verhuizen. Indien men er immers in zou slagen een deel van de bewoners te bewegen het gebied te verlaten, zou men de woningsituatie kunnen saneren en de beschikking kunnen krijgen over cultuurgrond. Dit zou de verkaveling kunnen vergemakkelijken en tevens de mogelijkheid scheppen tot vergroten van enkele landbouwbedrijfjes.

Van degenen voor wie het grondgebruik geen betekenis heeft staat de helft in beginsel niet afwijzend tegenover verhuizing. In het algemeen zien zij echter wel in dat zij elders een aanzienlijk hoger bedrag zullen moeten verwonen. Ongetwijfeld zal bij het merendeel het verhuizen dan ook afstuiten op de financiële consequenties die dit met zich meebrengt, tenzij hiervoor een bevredigende oplossing zou kunnen worden gevonden.

Verhoudingsgewijs is de animo om te verhuizen bij de geënuquêeerden uit groep B geringer dan bij die uit groep C. Enerzijds is hun huisvestingssituatie gunstiger, anderzijds speelt bij hen, behalve de woning, de daarbij behorende grond een rol bij de overweging of men zal gaan verhuizen. Uit de gevoerde gesprekken is de indruk verkregen dat in de toekomst de belangstelling voor grondgebruik als bron van neveninkomsten zal afnemen naarmate de welvaart stijgt. 1/3 deel van de geënuquêeerden uit groep B is bereid afstand van de grond te doen; een streven om zich op te werken tot zelfstandige in de landbouw is onder hen niet geconstateerd.

Behalve aan de financiële aspecten van verhuizen, die door beide genoemde groepen ter sprake zijn gebracht, zal ruime aandacht dienen te worden geschonken aan de voorkeur (in sommige gevallen voorwaarde voor verhuizen) van het merendeel van degenen die wel willen verhuizen voor een woning in de gemeente Coevorden. Zij die wel in de gemeente Dalen willen blijven hebben vooral belangstelling voor een huis in Dalerpeel-Nieuwe Krim; enkele voelen het meest voor een andere woning in de Vossebelt. Voor de laatstgenoemden zou de oplossing gezocht kunnen worden in "opschuivingen" van bewoners van slechte woningen die zulks wensen naar vrijkomende woningen van betere kwaliteit.

Mocht de sanering van de woningsituatie door verhuizing op vrijwillige basis niet tot het beoogde doel leiden, dan kan men overwegen zodanige maatregelen te treffen dat het opnieuw betrekken van vrijkomende woningen, die niet aan de eisen van woonbaarheid voldoen of waarvan een opnieuw bewonen om andere redenen ongewenst wordt geacht, wordt voorkomen. Deze maatregelen zullen echter eerst op langere termijn effect sorteren.

In tegenstelling tot de beide voorgaande groepen geënquêteerden, voor wie in het bijzonder een oplossing dient te worden nagestreefd betreffende de woningsituatie, liggen de problemen waarmee de agrariërs te kampen hebben meer in het landbouwkundige vlak. De sanering van de landbouw in de Vossebelt wordt echter bemoeilijkt, doordat in het gebied de mensen, die belanghebben bij het gebruik van grond en zij die dat niet hebben, door elkaar wonen.

Het merendeel van de geënquêteerden uit groep A heeft een klein tot zeer klein landbouwbedrijf. Een deel van hen werkt gedurende een bepaalde tijd van het jaar buiten het eigen bedrijf, enkele anderen hebben een nevenberoep. Vooral de jongeren in deze groep zien wel in dat hun "bedrijf" in vele gevallen te klein is om een redelijk bestaan op te leveren. De belangstelling om meer grond in gebruik te krijgen is groot, slechts een enkeling wil afstand van de grond doen. Het is echter niet waarschijnlijk, gelet op de capaciteiten en de financiële positie der gegadigden voor bedrijfsvergroting, dat zij alle voor bedrijfsvergroting in aanmerking kunnen komen, nog afgezien van de vraag waar men de hiervoor benodigde oppervlakte cultuurgrond zou kunnen vinden. De bereidheid om het bedrijf te verplaatsen is nl. aanzienlijk geringer dan de animo voor bedrijfsvergroting. Wel liggen er in de Vossebelt enkele verspreide kaveltjes woeste grond, doch deze beslaan in totaal niet meer dan 23 ha. Slechts wanneer een complex woeste grond dat gelegen is aan de Veenschapsweg voor ontginning in aanmerking zou kunnen komen zou de landbouwkundige sanering meer perspectieven bieden.

Om de hiervoor geschetste problemen tot een oplossing te brengen gaan de gedachten uit naar ruilverkaveling. In beginsel bestaan er voor de Vossebelt drie mogelijkheden:

- a. aansluiting van dit gebied bij de ruilverkaveling Dalen;
- b. uitvoering van een aparte wettelijke ruilverkaveling;
- c. uitvoering van een vrijwillige ruilverkaveling.

In bovenvermelde volgorde zijn deze drie alternatieve mogelijkheden aan de bewoners van de Vossebelt voorgelegd, ten einde te peilen welke van de drie de meeste kans van slagen biedt.

In het algemeen gesproken blijkt de ruilverkavelingsgedachte weinig te leven onder de bewoners van de Vossebelt. Er is weinig over ruilverkaveling gedacht en gesproken. Dit geldt in het bijzonder voor degenen voor wie het grondgebruik van geen of ondergeschikte betekenis is. Zij zijn overwegend van mening dat ruilverkaveling een zaak is die uitsluitend de boeren aangaat. Het overgrote deel der geënquêteerden heeft dan ook gezegd geen belang bij ruilverkaveling in de Vossebelt te hebben.

Bij een deel der grondgebruikers uit groep A en vooral de jongere onder hen, ligt de zaak anders. Enkele van hen zijn rechtstreeks betrokken bij de ruilverkaveling Steenwijksmoer omdat zij grond in dat blok hebben liggen. Anderen voelen enerzijds wel aan dat er ook in de Vossebelt op het gebied van de agrarische structuur wat zou moeten gebeuren, doch zijn anderzijds beducht voor een verzwaring van de lasten die dit met zich meebrengt.

Over de wijze van aanpak, indien tot ruilverkaveling zou worden overgegaan, kan worden opgemerkt dat de ondervraagden, voor zover zij zich hierover hebben uitgelaten, in meerderheid afwijzend staan tegenover aansluiting bij Dalen. Verder is gebleken dat slechts een minderheid der geënquêteerden voelt voor een wettelijke ruilverkaveling, die zich beperkt tot de Vossebelt. Ook de kans van slagen van een vrijwillige ruilverkaveling wordt niet hoog aangeslagen, zodat het weinig waarschijnlijk lijkt dat in het gebied het initiatief daartoe zal worden genomen.

Voor het tot stand brengen van een saneringsplan in de Vossebelt via een of andere vorm van ruilverkaveling zal dan ook onzes inziens meer dan de gebruikelijke overredingskracht nodig zijn. De vraagstukken verband houdend met de huisvesting kunnen overigens veeleer geacht worden te behoren tot de bevoegdheid van de gemeentelijke overheid.

Het is te betreuren dat het juridisch niet meer mogelijk is de Vossebelt bij de ruilverkaveling Steenwijksmoer onder te brengen. Niet alleen dat dit door verschillende geënquêteerden expliciet werd verzocht, doch ook objectief gezien zou deze constructie voor de hand liggen, gelet op de algemene oriëntatie op deze kern, het grondgebruik over en weer en de mogelijkheid die hierdoor zou ontstaan dat de gemeente Coevorden bij de problemen van de Vossebelt zou worden betrokken.

Bijlage 1

DE BEVOLKINGSONTWIKKELING VAN DE GEMEENTE DALEN
(1947-1961)

Aantal inwoners per 31 december 1946:		4.587
Aantal levend geboren personen:	1.550	
Aantal overleden personen:	<u>470</u>	
Geboortenoverschot periode 1947-1960:		1.080
Aantal binnen de gemeente gevestigde personen	1.772	
Aantal uit de gemeente vertrokken personen	<u>2.772</u>	
Vertrekoverschot periode 1947-1960:		<u>1.005</u>
Bevolkingstoename		<u>75</u>
Aantal inwoners per 31 december 1960		4.662

Bron: C.B.S.

Bijlage 2

DE BEVOLKING NAAR GESLACHT EN LEEFTIJD (1947 en 1960)

Leeftijdsklasse	1947				1960			
	mannen		vrouwen		mannen		vrouwen	
	aan- tal	in %	aan- tal	in %	aan- tal	in %	aan- tal	in %
Jonger dan 5 jaar	.	.	.	.	265	.	249	.
5-10 jaar	.	.	.	.	254	.	233	.
10-15 jaar	.	.	.	.	262	.	220	.
0-16 jaar	802	.	723	.	.	.	.	.
15-20 jaar	.	.	.	.	216	.	183	.
16-20 jaar	187	.	155	.	.	.	.	.
0-20 jaar	989	40,8	878	40,3	997	41,0	885	40,3
20-25 jaar	184	7,6	190	8,7	163	6,7	132	6,0
25-40 jaar	508	20,9	463	21,3	413	17,0	390	17,8
40-50 jaar	293	12,1	236	10,8	303	12,5	258	11,7
50-65 jaar	255	10,5	260	12,0	347	14,3	326	15,0
65-70 jaar	64	2,6	50	2,3	86	3,5	71	3,3
70 jaar en ouder	133	5,5	101	4,6	122	5,0	129	5,9
Alle leeftijdsklassen	2426	100,0	2178	100,0	2431	100,0	2191	100,0

Bron: C.B.S.-Volks- en beroepstellingen 1947 en 1960.

Bijlage 3

DE BEVOLKING PER WIJK
1947-1960

Onderdeel van de gemeente	Aantal inwoners		Index 1947=100
	1947	1960	
Dalen	1315	1430	108
Wachtum	418	399	95
Verspreide huizen	776	828	107
Wijk Dalen	2509	2657	106
Dalerveen	405	363	89
Stieltjeskanaal	350	354	101
Verspreide huizen	157	103	65
Wijk Dalerveen	912	820	90
Vossebelt	354	253	71
Dalerpeel	410	579	141
Dalerend (=Nieuwlande)(gedeeltelijk)	119	123	103
Verspreide huizen	273	182	66
Wijk Dalerpeel	1156	1137	98
Woonschepen	27	8	29
Gemeente Dalen	4604	4622	100

Bron: C.B.S.-Volks- en beroepstellingen 1947 en 1960.

Bijlage 4

DE BEVOLKING NAAR KERKELIJKE GEZINDTE (1960)

Onderdeel van de gemeente	Percentage van de bevolking dat behoort tot				
	de Ned.- Herv. Kerk	de Rooms- Kath. Kerk	de Geref. Kerken	andere kerkgenoot- schappen	geen kerk- genoot- sch.
Dalen	90,9	2,8	0,4	0,5	5,4
Wachtum	98,4	0,3	1,0	-	0,3
Verspreide huizen	74,3	19,1	5,9	-	0,7
Dalerveen	97,0	-	1,5	0,5	1,0
Stieltjeskanaal	71,2	23,4	5,4	-	-
Verspreide huizen	88,4	11,6	-	-	-
Vossebelt	24,9	69,2	5,9	-	-
Dalerpeel	75,3	11,5	11,7	1,0	0,5
Dalerend (= Nieuwlande) (gedeeltelijk)	70,0	-	24,4	-	5,6
Verspreide huizen	41,7	37,3	17,0	-	3,8
Woonschepen	-	-	-	-	100,0
Gemeente Dalen	79,3	13,1	4,9	0,3	2,4

Bron: C.B.S.-Volks- en beroepstelling 1960.

Bijlage 5

MANNELIJKE BEROEPSBEVOLKING GEMEENTE DALEN
1947-1960

Beroepsgroep	Aantal personen in			Indexcijfers (1947=100)	
	1947	1956	1960	1956	1960
Landbouw	1.008	906	731	90	72
Nijverheid	304	524	426	113	140
Handel, verkeer	100		106		106
Overige beroepen	57		95		166
Tijdelijk niet-werkenden	96	29	32	30	33
Alle beroepsgroepen	1.565	1.459	1.390	93	89

Bron: C.B.S.-Volks- en beroepstellingen 1947 en 1960.
C.B.S.-Woningtelling 1956.

Bijlage 6

DE MANNELIJKE AGRARISCHE BEROEPSBEVOLKING 1)
1947-1960

Categorie	Aantal personen in			Indexcijfers (1947=100)	
	1947	1956	1960	1956	1960
Zelfstandigen	473	546	450	115	95
Meewerkende gezinsleden	254	189	166	78	65
Vreemden	261	171	115	65	44
Alle categorieën	988	906	731	90	74

1) Exclusief de tijdelijk niet-werkenden.

Bronnen: C.B.S.-Volks- en beroepstellingen 1947 en 1960.
C.B.S.-Woningtelling 1956.

Bijlage 7

PENDEL EN FORENSISME 1947-1960

	1947	1960
Aantal dagelijks naar één werkgemeente heen en weer gaande mannen	154	196
Aantal overige buiten de woongemeente werkende mannen	15	149
Alle buiten de woongemeente werkende mannen	169	345

Bron: C.B.S.-Volks- en beroepstellingen 1947 en 1960.

PENDEL EN FORENSISME 1960

Omschrijving	Mannen	Vrouwen
Naar bedrijfstak: landbouw	19	-
nijverheid (exclusief bouwnijverheid)	103	33
bouwnijverheid	28	1
overige bedrijfstakken	46	40
Alle bedrijfstakken	196	74
Naar positie in het bedrijf:		
employé's	18	30
arbeiders	178	44
	196	74
Naar leeftijdsklasse:		
< 19 jaar	44	45
20- 29 jaar	75	26
30- 39 jaar	30	2
40- 49 jaar	20	-
50- 64 jaar	25	1
≥ 65 jaar	2	-
Alle leeftijdsklassen	196	74
Naar werkgemeente: Coevorden	114	46
Emmen	27	9
Almelo	11	-
Hoogeveen	10	3
Avereest	1	10
overige gemeenten	33	6
Alle gemeenten	196	74
Naar vervoermiddel: rijwiel		172
bromfiets		38
bus (openbaar- en bedrijfsvervoer)		43
overig vervoermiddel		17
		270
Naar afstand tot het werk:		
< 15 minuten		9
15- <30 minuten		106
30- <45 minuten		101
45- <60 minuten		13
≥ 60 minuten		40
		269

Bron: C.B.S.-Volks- en beroepstelling 1960.

Bijlage 9

DE BUITEN DE GEMEENTE WERKENDE MANNEN PER WIJK (1947 en 1960)

Onderdeel van de gemeente	Werkende mannen in				1947	1960
	1947		1960			
	totaal (a)	buiten de ge- meente (b)	totaal (c)	buiten de ge- meente (d)	b in % van a	d in % van c
Dalen	.	.	414	88		21,2
Wachtum	.	.	126	9		7,1
Verspreide huizen	.	.	260	40		15,4
Totaal Dalen	823	60	800	137	7,3	17,1
Dalerveen	.	.	113	14		12,4
Stieltjeskanaal	.	.	101	18		17,8
Verspreide huizen	.	.	40	2		5,0
Totaal Dalerveen	295	11	254	34	3,7	13,3
Vossebelt	.	.	86	46		53,5
Dalerpeel	.	.	161	94		58,4
Dalerend (= Nieuwlande)	.	.	34	15		44,1
Verspreide huizen	.	.	52	18		34,6
Totaal Dalerpeel	345	96	333	173	27,8	52,0
Woonschepen	6	2	3	1	33,3	33,3
Gemeente Dalen	1469	169	1390	345	11,5	24,8

1947: exclusief tijdelijk niet-werkenden.

1960: inclusief " " "

Bron: C.B.S.-Volks- en beroepstellingen 1947 en 1960.

GEENQUÊTEERDEN NAAR BEROEP

	Beroep	Aantal
Loontrekkenden	grondwerker	5
	veenarbeider	1
	wegwerker	2
	straatmaker	1
	landarbeider	1
	los arbeider (dorsvereniging; strokartonfabriek)	6
	G.S.W.-arbeider	4
	campagne-arbeider aardappelmeelfabriek (ongeschoold)	2
	bouwwakarbeider (ongeschoold)	6
	fabrieksarbeider (ongeschoold)	12
Zelfstandigen	landbouwer	14
	landbouwer met nevenberoep	5
Gepensioneerden	middenstander (kruidenier)	1
	gepensioneerd of invalide	7

INTERVIEWSHEMA
(verkort weergegeven)

Naam en adres
Geboortejaar en geboorteplaats
Burgerlijke staat
Kerkgenootschap
In de Vossebelt wonend sedert
Daarvoor wonend in
Hoofd- en nevenberoep, aard van het werk
Werkgemeente
Werkgevers 1960-1961
Opleiding(en)
Lidmaatschappen
Waar gaat U naar de kerk?
Waar koopt U dagelijkse levensbehoeften en waar "grotere stukken"?

Per kind van 15 jaar en ouder:
Geslacht en geboortejaar
Burgerlijke staat
Woonplaats
Beroepsgeschiedenis
Dag- en cursusonderwijs
Toekomstplannen

Wat vindt U van de Vossebelt?
Bent U tevreden met het wonen hier?
Hebt U wel eens iets gehoord of gelezen over de ruilverkavelingsplannen voor Steenwijksmoer?
En voor Dalen?
Wat, wanneer, van wie? Zoudt U er meer van willen weten?
Bent U geïnteresseerd in ruilverkaveling in de Vossebelt?
Denkt U dat er met ruilverkaveling iets is te bereiken?
Vindt U dat de Vossebelt bij de r.v.k. Dalen moet worden aangesloten?
Of zou de Vossebelt een aparte of een vrijwillige ruilverkaveling moeten worden?
Denkt U dat de mensen voor dat laatste zouden voelen?
Kwaliteitsbeoordeling woning door Dienst Gemeentewerken Dalen.

Bent U tevreden met Uw woning?

Aantal kavels, oppervlakte cultuurgrond en woeste grond, eigendom en pacht (opneming CD).

Oppervlakte beteeld met verschillende bouwlandgewassen.

Aantal stuks vee.

Werktuigen en gereedschappen.

Zoudt U de grond wel aan kant willen doen of zoudt U er grond bij willen hebben? Zo ja, hoeveel?

Voelt U voor specialisatie van Uw bedrijf in de richting van tuinbouw-, varkens- of kippenhouderij?

Ziet U kansen om dit te bereiken, op welke moeilijkheden stuit U eventueel?

Zoudt U eventueel Uw bedrijf op een andere plaats willen vestigen?

Voorkeur voor eigendom of pacht?

Toestand bedrijfsgebouwen in dit verband?

Zoudt U ergens anders/dichter bij Uw werk willen gaan wonen?

Waar zoudt U beslist niet, en waar wel willen wonen?

Geeft U de voorkeur aan een eigen woning, een huurhuis, een blok-woning of een vrijstaand huis.

Stelt U prijs op het behoud of het verkrijgen van een tuin voor zelfvoorziening; hoe groot?
